

The Rural Women Quality of Life; A function of Microfinance Quality and Individual Quality (Case studies of Kermanshah & Hamedan Counties)

YASER MOHAMMADI^{1*}, FRESHTEH AVATEFI AKMAL², MINA ZAMIRI ARASTEH³

1, Assistant Prof. of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

2, MSc. in Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

3, MSc. in Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, University of Kurdistan, Kurdistan, Iran

(Received: Jan. 20, 2019- Accepted: Sep. 11, 2019)

ABSTRACT

The aim of this study was to predict the rural women's quality of life as a function of both microfinance and individual quality in Kermanshah and Hamedan counties. The research method was descriptive-correlational and the paradigm was quantitative. The statistical population consisted of all female members of microfinance funds in Hamedan and Kermanshah cities who have received credits from these funds and were surveyed through census method. The questionnaire face validity was confirmed by a number of experts and its reliability was confirmed by calculating the Cronbach's alpha coefficient ($\alpha = 0.8$). The results showed that most of rural women used the received microfinances to create or expand a business, and after receiving the microfinance, the percentage of individuals with own income increased from 18 to 30 percent. Also, the results showed that there was a positive and significant relationship between "passed training courses" and rural women's quality of life and all of its dimensions. But the number of family members showed a significant negative correlation with women's quality of life. Also, variables of membership years in the microfinance fund, perceived microfinance adequacy, the amount of income generated by the business and the number of created employment showed a positive relationship with the rural women's quality of life. Ultimately, "passed training courses" were the most important predictor of rural women's quality of life.

Keywords: Quality of Life, Microfinance Quality, Rural Women, Individual Quality, Micro-Credit Funds

Extended Abstract

Introduction

Lack of rural women's access as one of the vulnerable sections of society to a proper financing system is one of the most important obstacles to economic growth (Hermes & Lensink, 2007). As a result, supporting rural women as one of the important pillars in sustainable development issues needs more attention (Mohajeri Amiri et al., 2016). The ultimate goal of development is to increase the quality of life (World Bank, 2004). Quality of life is a multifaceted, relative concept influenced by time, place and individual and social values, which on the one hand, has objective and external dimensions and on the other hand, mental and internal dimensions. Therefore, it is not easy to provide a comprehensive definition (Epley & Menon, 2007). One of the approaches to strengthen the economic potential and improve the quality of life of villagers and their capabilities in various fields is to launch a rural microcredit fund (Ghorbani, et al, 2016). Microfinance is one of the development strategies that aims to provide women and low-income people with access to credit resources in order to increase their economic and social empowerment (Rudrabatla et al., 2015). Regarding the role of microfinance in the rural women's life, Pruitt (2009) considers rural women's access to microfinance to be one of their most important rights. Therefore, considering the role of

microfinance in improving the quality of rural women life, a comprehensive study on this issue seems absolutely necessary. In this research, this issue has been aimed to study in the Hamedan and Kermanshah provinces. It should be noted that one of the reasons for choosing these cities to study is the importance of rural women life quality in these areas. Evidence suggests that women in rural areas of these cities face numerous issues such as lack of freedom of action in social decision-making and participation in economic activities, which has reduced their quality of life (Rezaei et al., 2016).

Methodology

The study follows a quantitative paradigm and is a descriptive-correlational research. The statistical population of this study was all women who were members of micro-financing funds in Hamedan and Kermanshah cities who had succeeded in receiving credit from these funds (N= 142). Due to the small size of the statistical population, the census method was used to select the samples. The data collection tool was a questionnaire whose content validity was confirmed by experts' opinion and its reliability was confirmed by calculating Cronbach's alpha coefficient higher than 0.8. Data were analyzed and coded in IBMSPSS21 software.

Results

The results showed that most of rural women used the received microfinances to create or expand a business, and after receiving the microfinance, the percentage of individuals with own income increased from 18 to 30 percent. Also, the results showed that there was a positive and significant relationship between "passed training courses" and rural women's quality of life and all of its dimensions. But the number of family members showed a significant negative correlation with women's quality of life. Also, variables of membership years in the microfinance fund, perceived microfinance adequacy, the amount of income generated by the business and the number of created employment showed a positive relationship with the rural women's quality of life. Ultimately, "passed training courses" were the most important predictor of rural women's quality of life.

Discussion

The results showed that after joining the Microfinance Fund and receiving credit, the percentage of women who had an independent personal income increased significantly. This result showed the potential for income generation of jobs created by rural women, which in turn reduces poverty and improves their quality of life. Amarnani & Amarnani (2015), concluded that microfinance, especially for Indian women, is a flexible path to become financially independent, and improves their quality of life.

Conclusion

According to this study, the two key components of improving the rural women's quality of life are the microfinance quality (amount of microcredit and how to repay credits) and the individual quality (the rural women's skills to start a business). Therefore, it is suggested that the amount of microfinance be increased, and in the next stage, training courses related to the type of business are required. Every business requires its own skill, which must be taught before receiving microcredit.

کیفیت زندگی زنان روستایی: تابعی از کیفیت تأمین مالی خرد و کیفیت فردی (مورد مطالعه شهرستان‌های کرمانشاه و همدان)

یاسر محمدی^{۱*}، فرشته عوافی اکمل^۲، مینا ضمیری آراسته^۳

- ۱، استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران
 ۲، کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران
 ۳، کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه کردستان، کردستان، ایران
 (تاریخ دریافت: ۹۷/۱۰/۳۰ - تاریخ تصویب: ۹۸/۶/۲۰)

چکیده

هدف از این پژوهش، پیش‌بینی کیفیت زندگی زنان روستایی به‌عنوان تابعی از دو مؤلفه کیفیت تأمین مالی خرد و کیفیت فردی بود. روش تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی و پارادایم کمی بود. جامعه آماری را همه زنان عضو صندوق‌های اعتبارات خرد شهرستانهای همدان و کرمانشاه تشکیل داد که اعتبار دریافت کرده و به روش تمام شماری پیمایش شدند. روایی صوری پرسشنامه توسط تعدادی از متخصصین تایید شد و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۸ به‌دست آمد. نتایج نشان داد که بیشتر زنان روستایی اعتبارات دریافتی را برای ایجاد یا گسترش یک کسب و کار مصرف نموده و درصد افرادی که پس از ایجاد کسب‌وکار، دارای درآمد مستقل شخصی شده بودند، از ۱۸ به ۳۰ درصد افزایش یافته است. همچنین، نتایج نشان داد که کیفیت زندگی و ابعاد آن با دوره‌های مهارت‌آموزی گذرانده‌شده رابطه مثبت و با بعد خانوار رابطه منفی و معنی‌داری نشان داد. چهار متغیر سابقه عضویت در صندوق تأمین مالی خرد، درک از کافی بودن میزان اعتبارات دریافتی، میزان درآمد حاصل از شغل ایجادشده و تعداد اشتغال ایجادشده رابطه مثبت و معنی‌داری با کیفیت زندگی زنان روستایی داشتند. مهم‌ترین متغیر پیش‌بینی‌کننده کیفیت زندگی زنان روستایی، شرکت در دوره‌های مهارت‌آموزی قبل از دریافت اعتبارات خرد بود.

واژه‌های کلیدی: کیفیت زندگی، کیفیت تأمین مالی خرد، زنان روستایی، کیفیت فردی، صندوق‌های اعتبارات خرد

مقدمه

(Nabizade et al., 2017)، علاوه بر نقش خانه‌داری، در فعالیت‌های اقتصادی خانواده نیز نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کنند (Roshan Niya, et al., 2015). شواهد گوناگون نشان می‌دهند که تاکنون برنامه‌ریزان مسایل روستایی بیشتر بر مردان متمرکز بوده و زنان روستایی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند که این مسأله اثرات زیانباری را در پی داشته است (Fotovati et al., 2013).

زنان بیش از ۵۰ درصد مواد غذایی جهان را تولید (Akter et al., 2017) و حدود ۴۳ درصد از نیروی کار بخش کشاورزی هم در سطح جهانی و هم در کشورهای در حال توسعه را به‌خود اختصاص داده‌اند (Doss, 2014). زنان روستایی قشری زحمت‌کش، فعال و به‌عنوان بخشی از نیروی مولد در جامعه روستایی

به‌عبارتی، فقدان دسترسی زنان روستایی به‌عنوان یکی از افسار آسب‌پذیر جامعه به یک سیستم تأمین مالی مناسب، یکی از مهمترین موانع رشد اقتصادی کشورهاست (Hermes & Lensink, 2007). در نتیجه، حمایت از زنان روستایی به‌عنوان یکی از افسار آسب‌پذیر جامعه و در عین حال مهم در مباحث توسعه پایدار، نیازمند توجه بیشتری است (Mohajeri Amiri et al., 2016). هدف نهایی توسعه افزایش کیفیت زندگی است (World Bank, 2004). کیفیت زندگی، مفهومی چندوجهی، نسبی و متأثر از زمان، مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است که از یک‌سو، ابعاد عینی و بیرونی و از سوی دیگر، ابعاد ذهنی و درونی دارد. از این رو، رایج‌ترین تعریفی جامع برای آن آسان نیست (Epley and Menon, 2007). یکی از رویکردها در تقویت بنیه اقتصادی و ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان و توانمندی آنان در زمینه‌های مختلف، راه‌اندازی صندوق اعتبارات خرد روستایی است. نهادهای توسعه روستایی، برنامه صندوق‌های اعتبارات خرد را در قالب راهکاری مناسب برای ایجاد فرصت‌های شغلی به ویژه فعالیت‌های خوداشتغالی و مقابله با فقر و کیفیت زندگی جامعه روستایی مطرح کرده‌اند (Ghorbani, et al, 2016). تأمین مالی خرد، یکی از راهبردهای توسعه به‌شمار می‌رود که هدف آن دسترسی زنان و مردم کم‌درآمد به منابع اعتباری است تا به موجب آن توانمندی اقتصادی و اجتماعی آنان افزایش پیدا کند (Rudrabatla et al., 2015). تأمین مالی خرد، یک نوآوری مالی است که از دیدگاه توسعه مشارکتی، انتظار می‌رود شرایط دسترسی افراد بی‌بضاعت به خدمات مالی را بهبود بخشد. ارتقای مشارکت افراد بی‌بضاعت در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و بالا بردن توان آن‌ها، از اهداف اصلی اعتبارات خرد است (Ikemi, 2011). برآوردها نشان می‌دهد که در طول ۲۵ سال گذشته، حدود ۳۰ میلیون نفر در سرتاسر جهان از طریق بیش از ۲۰۰۰ نهاد تخصصی، به خدمات تأمین مالی خرد دسترسی پیدا کرده‌اند (Ahmed et al., 2013). دسترسی زنان به اعتبارات خرد، منجر به افزایش درآمد آن‌ها، دسترسی آنان به شبکه‌های اطلاعات و بازار، ارتقاء جایگاهشان در مشارکت اقتصادی خانواده، افزایش مشارکت آن‌ها در

تصمیم‌گیری در مورد هزینه‌های خانواده و بهبود دیدگاه عمومی در مورد نقش زنان در خانواده و جامعه می‌شود (Shahrokhi Sardo, Karami, 2016). در راستای نقش تأمین مالی خرد در زندگی زنان روستایی، Pruitt (2009) یکی از مهم‌ترین حقوق زنان روستایی را دسترسی آن‌ها به تأمین مالی خرد می‌داند. بنابراین با توجه به نقش اعتبارات خرد در بهبود زندگی زنان روستایی، مطالعه‌ای جامع در مورد این موضوع کاملاً ضروری به نظر می‌رسد. همچنین، نتایج پژوهش‌های متعدد نشانگر عدم وجود مطالعه‌ای در مورد نقش عوامل مرتبط با اعتبارات خرد و ویژگی‌های فردی زنان در افزایش کیفیت زندگی آنان می‌باشد. لذا، در این پژوهش به بررسی این موضوع در شهرستان‌های همدان و کرمانشاه پرداخته شده است. لازم به ذکر است که یکی از دلایل انتخاب این شهرستان‌ها برای مطالعه، اهمیت کیفیت زندگی زنان روستایی در مناطق مذکور است. طبق شواهد، زنان در مناطق روستایی این شهرستان‌ها با مسایل پرشماری از قبیل فقدان آزادی عمل در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی روبرو هستند که سطح کیفیت زندگی آنها را کاهش داده است (Rezaei et al., 2016). این در حالی است که نرخ مشارکت اقتصادی زنان در استان کرمانشاه (۱۵/۵ درصد) از متوسط کشوری (۱۳/۳ درصد) بالاتر است (Centre of Statistics, 2016). لذا، این مطالعه به دنبال آن است تا نقش تأمین مالی خرد بر بهبود کیفیت زندگی زنان را مورد مطالعه قرار دهد.

مروری بر ادبیات موضوع

کیفیت زندگی، رابطه بین ادراکات فردی و احساسات مردم با تجربه‌های آنها در درون فضایی که در آن زندگی می‌کنند، تعریف می‌شود (Wish, 2007). Pecione کیفیت زندگی را وضعیت محیطی که مردم در آن زندگی می‌کنند (نظیر آلودگی و کیفیت مسکن) و برخی شرایط فردی (نظیر سلامت و میزان تحصیلات) می‌داند (Pecione, 2003). به‌عبارتی، کیفیت زندگی معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی- روانی و مادی جامعه است و کیفیت زندگی روستایی نیز به مفهوم چگونگی شرایط و وضعیت زندگی خانواده‌های روستایی اشاره دارد (Pal et al, 2005). کیفیت زندگی

در داخل کشور، مطالعه Mohammadi et al., (2017) نشان داد که تأمین مالی خرد بر کیفیت زندگی زنان روستایی در استان خراسان جنوبی تأثیر مثبتی داشته و بیشترین تأثیر در بعد زیست‌محیطی زندگی زنان روستایی اتفاق افتاده است. حضور زنان روستایی در دوره‌های مهارت‌آموزی قبل از تأمین مالی، مهم‌ترین پیش‌بینی کننده کیفیت زندگی زنان روستایی بوده است.

مطالعه دیگری تأثیر اعتبارات خرد بانک کشاورزی را بر ابعاد اجتماعی کیفیت زندگی زنان روستایی شهرستان همدان را بررسی نمودند و به این نتیجه رسیدند که این تأثیر مثبت است و توانسته تمایل به ادامه تحصیل و قدرت تصمیم‌گیری زنان روستایی را افزایش داده است (Vafaei & Naderi-Mahdei, 2018).

کیفیت خدمات دریافت‌شده، یکی از مؤلفه‌های اصلی رضایت مشتری است (Narteh, 2018; Gong & Yi, 2018). مطالعات مختلفی در سطح کشورهای مختلف، رضایت زنان روستایی از کیفیت خدمات تأمین مالی خرد را مورد مطالعه قرار داده‌اند (Kanyurhi, 2017; Chan & Lin, 2015; Khan & Akhter, 2017). کیفیت خدمات تأمین مالی خرد در گرو دسترسی مناسب به منابع تأمین مالی خرد، مناسب و کافی بودن این منابع، نحوه بازپرداخت، دانش و مهارت حرفه‌ای مشتریان و انتخاب درست جامعه هدف تعریف شده است (Chan & Ahmadpour et al., 2015). مطالعه نشان داد ویژگی‌های عملکردی صندوق تأمین مالی خرد مانند ارایه به موقع اعتبارات و نظارت بر مصرف اعتبارات، رابطه مثبت و معنی‌داری با میزان موفقیت صندوق‌های تأمین مالی خرد دارد.

در کشورهای آسیایی اگرچه حدود ۱۵ میلیون خانوار به خدمات تأمین مالی خرد دسترسی دارند، اما تنها ۹/۳ درصد از نیازهای بالقوه آنها برطرف شده است. در کشورهای آفریقایی، آسیای میانه و کشورهای آمریکای لاتین، این درصدها پائین‌تر و به ترتیب برابر با ۶/۲ و ۵/۸ درصد است (Daley-Harris, 2002). این امر بیانگر آن است که صرف ارایه خدمات تأمین مالی خرد،

به‌عنوان یک مفهوم چندبعدی تعریف می‌شود. البته ابعاد آن در مطالعات مختلف ممکن است کمی متغیر باشد. برخی مطالعات ابعاد کیفیت زندگی را شامل بعد فیزیکی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فرهنگی دانستند (Rastegar et al., 2017). مطالعه دیگری، ابعاد آموزشی، بهداشتی، امنیت، محیط زیست، اشتغال و درآمد را در زمره ابعاد کیفیت زندگی برشمردند (Badri et al., 2013). بعد روان‌شناختی نیز در برخی مطالعات از ابعاد مهم کیفیت زندگی بوده است (Hataminezhad et al., 2012).

برخی محققان در مطالعات خویش به این نتیجه رسیدند که تأمین مالی خرد با کیفیت زندگی رابطه مستقیم و معنی‌داری دارد (Mohindra et al., 2008; Sundarapandian, 2006; Tripathy, 2008). حمایت مالی ارایه‌شده توسط سیستم‌های تأمین مالی خرد، با فراهم نمودن امکان دسترسی گروه‌های نیازمندتر جامعه به خدمات توسعه‌ای، ابزاری برای کاهش فقر به شمار می‌رود (Silva et al., 2016). Knight et al (2009). تأمین مالی خرد را موجب افزایش درآمد، بهبود وضعیت تغذیه فرزندان، افزایش میزان ثبت‌نام در مدارس، و در نهایت، موجب بهبود کیفیت زندگی بیان کرده‌اند. Fasoranti (2010) به این نتیجه رسیده که برنامه تأمین مالی خرد در کشور نیجریه، آثار مثبتی روی شاخص‌های اقتصادی خانوار مثل درآمد، پس‌انداز، هزینه‌های مصرف و کسب سرمایه داشته و شروع برنامه در مناطق مورد مطالعه موجب بهبودی قابل توجهی در استانداردهای زندگی افراد شده است. Amarnani & Amarnani (2015) نیز با مطالعه کیفیت زندگی در بین خانواده‌های هندی که تأمین مالی خرد شده بودند، به این نتیجه رسیدند که تأمین مالی خرد، بویژه برای زنان یک گذرگاه قابل انعطاف به سوی استقلال مالی و همچنین، عامل بهبود کیفیت زندگی دریافت کنندگان اعتبارات خرد است. Dev & Narasaiah (2017) اعتباری را بهترین ابزار برای کاهش فقر و ایجاد اشتغال زنان دانسته و طی پژوهش خود دریافتند که اثر مثبتی بر بهبود زندگی زنان روستایی دارد.

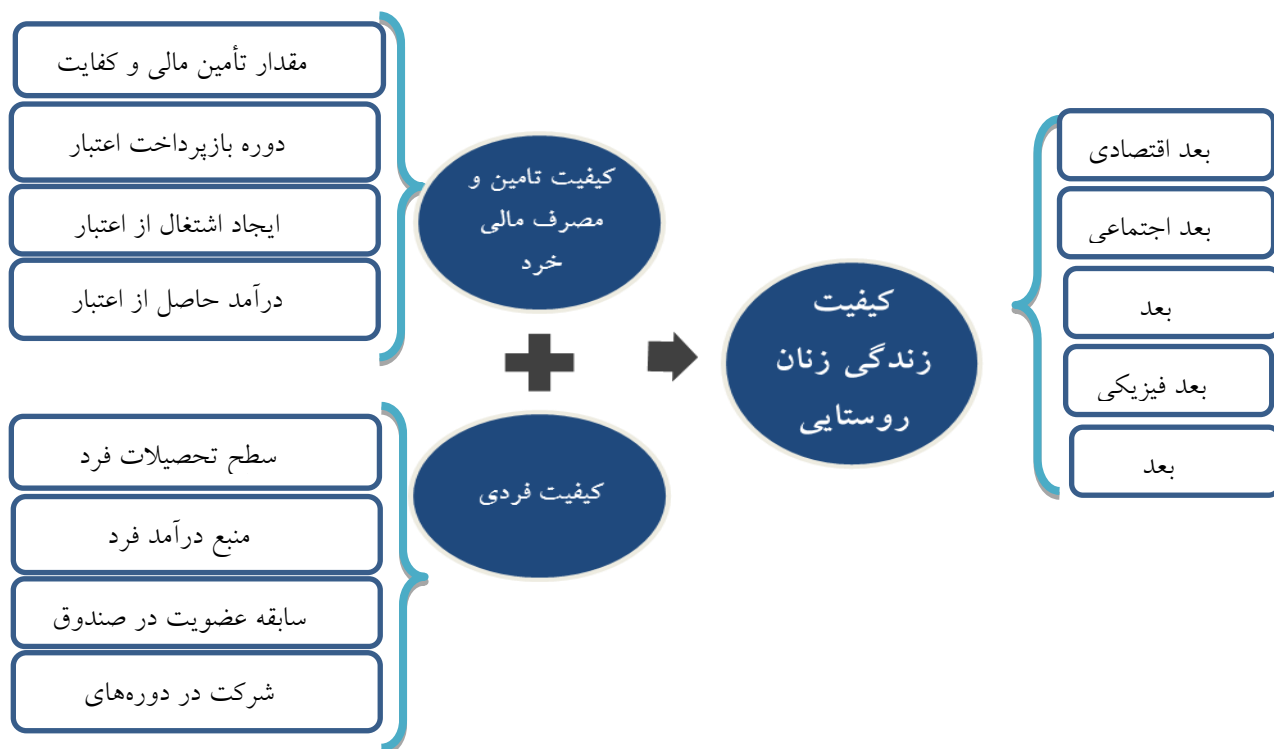
کیفیت تأمین مالی خرد مانند میزان تسهیلات اعتباری و رضایت از صندوق تأمین مالی خرد، متغیرهای کیفیت فردی مانند سن، سطح تحصیلات، تعداد افراد خانوار و حضور در دوره‌های مهارت‌آموزی از عمده‌ترین عوامل موفقیت صندوق‌های تأمین مالی خرد در ایجاد اشتغال روستایی هستند. مطالعه Ahmadpour et al. (2015) نیز بیانگر رابطه مثبت و معنی‌دار بین ویژگی‌های شخصیتی زنان روستایی (مانند سن، سطح تحصیلات، اعضاء، تعداد افراد خانواده، سابقه عضویت در صندوق، سابقه کشاورزی و دفعات حضور در دوره‌های مهارت‌آموزی ترویجی) با موفقیت صندوق‌های تأمین مالی خرد در بهبود وضعیت زندگی آنها بود.

با توجه به مرور منابع پیشین، مطابق با شکل (۱) می‌توان چنین فرض نمود که کیفیت زندگی زنان روستایی، تابعی از دو مؤلفه کیفیت تأمین منابع مالی خرد (از قبیل کفایت تأمین مالی (Chan & Lin, 2015)، رضایت از دوره بازپرداخت (Kanyurhi, 2017)، درآمدزا و اشتغال‌زا بودن کسب و کارهای ایجاد شده و اشتغال‌زا بودن کسب و کارهای ایجاد شده (Mohammadi et al., 2017) و کیفیت فردی زنان روستایی (مانند سطح سواد زنان و همسرانشان (Ahmadpour et al., 2015)، تعداد اعضای خانواده (Jan & Tabassum 2008)، میزان حضور در دوره‌های مهارت‌آموزی مرتبط با کسب و کار (Foadi et al., 2012)، سن و سابقه عضویت در صندوق اعتبارات خرد (Ahmadpour et al., 2015)) است (شکل ۱).

تضمین‌کننده بهبود کیفیت زندگی و کاهش فقر نبوده و کیفیت تأمین مالی خرد بسیار حائز اهمیت است. (Ali et al., 2015; Durrani et al., 2011; Qureshi et al., 2012). در صورتی که کیفیت تأمین مالی خرد و میزان دسترسی افراد بی‌بضاعت به اعتبارات خرد تضمین شود، منجر به کاهش نابرابری اجتماعی و ارتقاء توسعه اقتصادی افراد می‌شود (Newman et al., 2014).

علاوه بر کیفیت تأمین مالی خرد، به‌نظر می‌رسد کیفیت فردی از قبیل سطح تحصیلات زنان دریافت‌کننده اعتبارات خرد و همسرانشان، بعد خانوار آنها و میزان آگاهی آنها نیز بر عملکرد خدمات تأمین مالی خرد در بهبود کیفیت زندگی آنها تأثیرگذار است (Mohammadi et al., 2017).

در بسیاری از مطالعات جمعیت‌شناختی و علوم وابسته، تفاوت در ویژگی‌های فردی به عنوان تنوع در کیفیت فردی شناخته می‌شود (Wilson & Nussey, 2010). در واقع، کیفیت فردی، ویژگی‌های فردی هستند که شخصیت یک فرد را شکل می‌دهند. بنابراین، عنصر اصلی کیفیت، افراد هستند که محصولات را تولید و خدمات را به نحو احسن انجام می‌دهند. در نتیجه، افراد از نظر شخصیتی باید شایستگی و کیفیت لازم را داشته باشند تا کسب و کار خود را به کیفیت لازم ارتقاء دهند (Al-Shalabi, 2010). (Jan & Tabassum 2008). نشان داد که بین بعد خانوار و میزان کیفیت زندگی، ارتباط معنی‌داری وجود دارد. پژوهش (Foadi et al., 2012) در استان خراسان جنوبی نشان داد که علاوه بر متغیرهای

شکل ۱. چارچوب مفهومی کیفیت زندگی زنان روستایی متأثر از کیفیت تأمین مالی خرد و کیفیت فردی

مناسب پرسشنامه بود. پایایی ابعاد متغیر وابسته کیفیت زندگی شامل بعد اقتصادی، بعد اجتماعی، بعد زیست‌محیطی، بعد فیزیکی و بعد روان‌شناختی به ترتیب برابر با ۰/۹۲، ۰/۹۳، ۰/۸۸، ۰/۸۷ و ۰/۹۵ به دست آمد. برای محاسبه هر بعد از کیفیت زندگی زنان روستایی، گویه‌های مربوطه در قالب یک مقیاس با طیف پنج نقطه‌ای لیکرت شامل، اصلاً (۰)، خیلی کم (۱)، کم (۲)، متوسط (۳)، زیاد (۴) و خیلی زیاد (۵) از پاسخگویان پرسیده شد. در تحقیق حاضر برای تحلیل روابط بین متغیرهای مورد مطالعه از آزمون‌های ضریب همبستگی، مقایسه میانگین دو گروه مستقل، آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه و تحلیل رگرسیون خطی چندگانه استفاده گردید. داده‌ها نیز پس از پردازش و کدگذاری در محیط نرم‌افزار IBMSPSS نسخه ۲۱ تحلیل شدند.

روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر روش‌شناسی از نوع توصیفی-همبستگی است. با توجه به هدف، این پژوهش در زمره پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد. جامعه آماری این مطالعه، زنان عضو صندوق‌های تأمین مالی خرد شهرستان‌های همدان و کرمانشاه بودند که موفق به دریافت اعتبار از این صندوق‌ها شده بودند و به علت تعداد کم آنها و مشخص بودنشان از روش تمام شماری استفاده شد. البته تعداد ۱۴۱ پرسشنامه از ۱۴۲ پرسشنامه ارسال شده تکمیل شد (جدول ۱).

ابزار گردآوری داده‌ها یک پرسشنامه محقق‌ساخته بود که روایی محتوایی آن توسط تعدادی از متخصصین حوزه توسعه روستایی و اعتبارات خرد بررسی و پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شد که میزان آنها بالاتر از ۰/۸ بوده و نشان‌دهنده پایایی

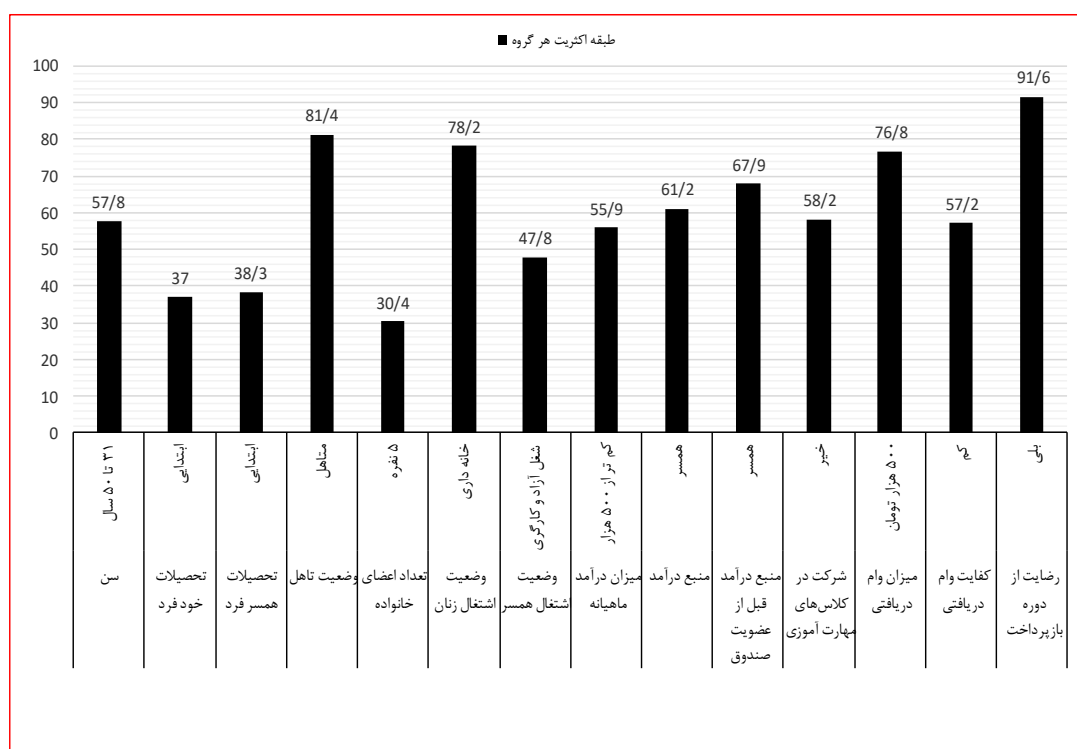
جدول ۱. وضعیت صندوق های تأمین مالی خرد، زنان روستایی دریافت کننده اعتبارات در سال ۱۳۹۷

شهرستان	تعداد صندوق های تأمین مالی خرد فعال	تعداد زنان عضو صندوق های تأمین مالی خرد	تعداد زنان عضو صندوق که اعتبارات دریافت کردند
همدان	۷	۲۱۰	۶۱
کرمانشاه	۱۱	۳۳۰	۸۱
مجموع	۱۸	۵۴۰	۱۴۲

یافته های پژوهش

طبق اطلاعات به دست آمده از این پژوهش میانگین سنی گروه مورد مطالعه، ۳۴/۵ سال بود. جوان ترین عضو صندوق ۱۶ و مسن ترین آنها ۵۶ سال داشت. بیشترین درصد افراد نیز در رده سنی ۳۱ تا ۵۰ سال قرار داشتند. بیشتر افراد مورد مطالعه دارای تحصیلات ابتدائی و متاهل بودند که با همسر خود زندگی می کردند. میانگین تعداد اعضای خانواده، حدود ۴ نفر و خانواده های ۵ نفره بیشترین فراوانی را داشتند. شغل بیشتر زنان روستایی (۷۸/۲ درصد) خانه داری و شغل همسر بیشتر آنها (۴۷/۸) کارگری و شغل آزاد بود. درآمد ماهیانه بیشتر افراد کمتر از ۵۰۰ هزار تومان و میانگین درآمد ماهیانه آنها حدود ۵۳۰ هزار تومان بود.

منبع درآمد بیشتر زنان (۶۱/۲ درصد)، از درآمد همسرانشان بوده؛ هرچند که حدود ۳۰ درصد از آنها نیز درآمد مستقل داشتند. در صورتی که قبل از عضویت در صندوق، تنها ۱۸ درصد دارای منبع درآمد مستقل بودند و ۶۸ درصد آنها وابسته به درآمد همسرانشان بودند. حدود ۴۲ درصد از زنان عضو صندوق در دوره های مهارت آموزی شرکت کرده بودند. کمترین و بیشترین میزان اعتبار دریافتی نیز به ترتیب ۵۰۰ و ۷۰۰ هزار تومان اعتبار خرد دریافت کرده بودند و حدود ۵۷ درصد از آنها میزان این اعتبار را کافی نمی دانستند اما اکثریت (۹۱/۶ درصد) از دوره بازپرداخت این اعتبارات رضایت داشتند (شکل ۲).

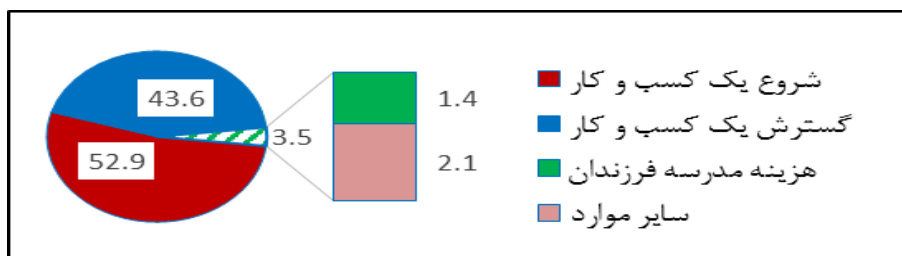

شکل ۲. توزیع فراوانی طبقات با بیشترین فراوانی از متغیرهای توصیف کننده جامعه مورد مطالعه

اولویت مصرف اعتبارات قرار گرفته و تنها ۳/۵ درصد از زنان ترجیح دادند تا اعتبارات خرد را در مواردی غیر از ایجاد و گسترش کسب و کار مصرف کنند (شکل ۳)

زمینه‌های مصرف اعتبارات خرد دریافت‌شده نیز در شکل زیر قابل مشاهده است. نتایج حاکی از آن است که زنان روستایی بیشتر به فکر شروع یک کسب‌وکار بودند و با اعتبار دریافتی، شغلی جدید را آغاز نمودند. پس از آن گسترش مشاغل موجود در

شکل ۳. زمینه‌های مصرف اعتبارات خرد دریافت‌شده توسط زنان روستایی

دوره‌های مهارت‌آموزی در سطح یک درصد ($P > 0.01$) رابطه مثبت و معنی‌داری نشان داد. یعنی هرچه زنان روستایی در دوره‌های مهارت‌آموزی مشارکت بیشتری داشتند، سطح کیفیت زندگی آنها بیشتر شده بود. کیفیت زندگی زنان روستایی اما با سایر متغیرهای کیفیت فردی مانند سن، سطح سواد خود فرد و همسرش رابطه معنی‌داری نشان نداد. همچنین، دوره‌های مهارت‌آموزی گذرانده‌شده با همه ابعاد کیفیت زندگی رابطه مثبت و معنی‌داری داشت که نشان از اهمیت حضور در این دوره‌ها بر موفقیت برنامه تأمین مالی خرد در افزایش کیفیت زندگی زنان روستایی دارد (جدول ۲).

همبستگی بین کیفیت زندگی و ابعاد آن با کیفیت فردی زنان روستایی

نتایج آزمون همبستگی نشان داد که میزان کیفیت زندگی زنان روستایی با تعداد اعضای خانواده (بعد خانوار روستایی) در سطح پنج درصد ($P > 0.05$) رابطه منفی و معنی‌داری دارد. به عبارتی هر چقدر تعداد اعضا خانواده زنانه که تأمین مالی خرد شده بودند، کمتر بود، به مراتب از کیفیت زندگی بهتری برخوردار بودند. همچنین، متغیر تعداد اعضای خانواده تنها با " بعد روانشناختی زندگی زنان روستایی" در سطح پنج درصد رابطه منفی و معنی‌داری نشان داد و با سایر ابعاد کیفیت زندگی رابطه معنی‌داری نداشت. از طرفی، میزان کیفیت زندگی زنان روستایی با متغیر حضور در

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین کیفیت زندگی و ابعاد آن با کیفیت فردی زنان روستایی

دوره‌های مهارت‌آموزی گذرانده‌شده	سطح سواد همسر	سطح سواد خود فرد	تعداد اعضای خانواده	سن	کیفیت زندگی و ابعاد آن
۰/۲۷۶**	۰/۰۲۲	۰/۱۵۷	-۰/۱۵۸	۰/۰۷۹	بعد اقتصادی زندگی زنان روستایی
۰/۱۸۸*	۰/۰۴۲	۰/۰۲۴	-۰/۱۵۷	۰/۰۱۸	بعد اجتماعی زندگی زنان روستایی
۰/۱۹۰*	۰/۰۴۷	۰/۰۱۱	-۰/۰۶۰	۰/۰۶۳	بعد زیست‌محیطی زندگی زنان روستایی
۰/۲۳۴**	۰/۰۴۰	۰/۰۲۱	-۰/۱۶۲	۰/۰۵۳	بعد دسترسی به سرمایه‌های فیزیکی زندگی
۰/۲۴۶**	۰/۰۲۲	۰/۰۴۲	-۰/۱۸۰*	-۰/۰۸۰	بعد روانشناختی زندگی زنان روستایی
۰/۳۱۷**	۰/۰۱۷	۰/۰۴۰	-۰/۱۹۲*	۰/۰۸۴	کیفیت زندگی زنان روستایی

** معنی داری در سطح یک درصد * معنی داری در سطح پنج درصد

نقش برخی متغیرهای کیفیت تأمین مالی خرد در کیفیت زندگی زنان روستایی

نتایج نشان داد حضور یا عدم حضور زنان روستایی در دوره‌های مهارت‌آموزی قبل از تأمین مالی خرد، تفاوت معنی‌داری بر کیفیت زندگی آنها داشته است و میانگین کیفیت زندگی زنان حاضر در این دوره‌ها به‌طور معنی‌داری بیشتر از زنانی بود که این دوره‌ها را نگذرانده بودند. همچنین، میانگین کیفیت زندگی زنان روستایی

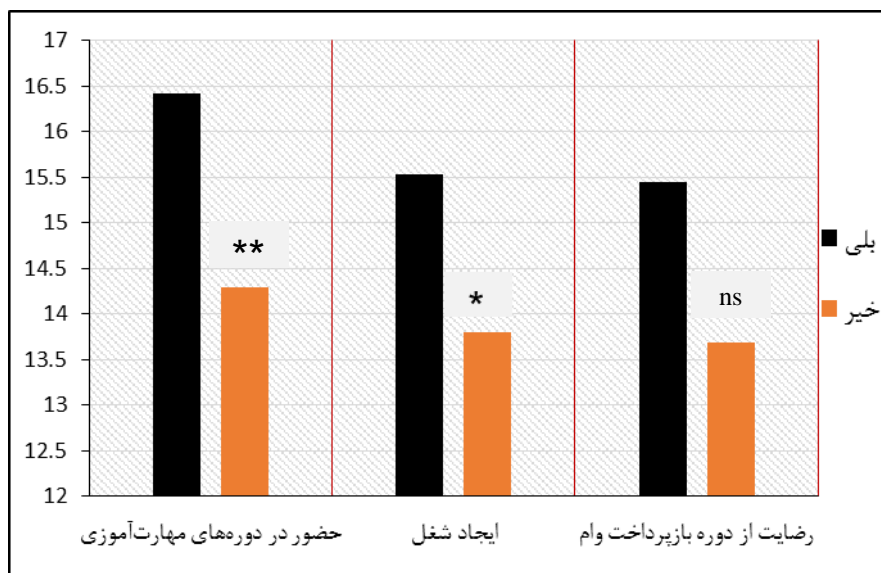
که با دریافت منابع مالی خرد، کسب و کار جدیدی ایجاد کرده بودند، بالاتر از آنها بود که این منابع مالی را صرف هزینه‌های جانبی کرده و کسب‌وکاری ایجاد نکرده بودند. در نهایت، در کیفیت زندگی زنان روستایی که رضایت یا عدم رضایت از دوره بازپرداخت اعتبارات دریافتی داشتند تفاوت معنی‌داری دیده نشد (جدول ۳ و شکل ۴).

جدول ۳. میانگین کیفیت زندگی زنان روستایی دریافت‌کننده اعتبارات خرد در بین زیرگروه‌های مورد بررسی

متغیر	گروه	تعداد	انحراف معیار $\pm$ میانگین	مقدار t	p-value
حضور در دوره‌های مهارت‌آموزی	بلی	۵۹	$16/41 \pm 3/93$	۳/۲۸**	۰/۰۰۱
	خیر	۸۲	$14/29 \pm 3/70$		
ایجاد کسب و کار	بلی	۱۱۰	$15/53 \pm 3/87$	۲/۰۰*	۰/۰۴۸
	خیر	۲۳	$13/80 \pm 5/79$		
رضایت از دوره بازپرداخت وام	بلی	۱۲۰	$15/45 \pm 3/93$	۱/۴۴	۰/۱۵۱
	خیر	۱۱	$13/68 \pm 3/45$		

** معنی‌داری در سطح یک درصد

* معنی‌داری در سطح پنج درصد

ns عدم معنی‌داری * معنی‌داری در سطح پنج درصد ** معنی‌داری در سطح یک درصد

شکل ۴. میانگین کیفیت زندگی در بین گروه‌های مختلف از زنان روستایی دریافت‌کننده اعتبارات خرد

آزمون‌های تعقیبی LSD و دانکن نیز نشان داد زنانی که منبع درآمد مستقل داشتند نسبت به کسانی که منبع درآمد آنها سایر افراد بودند، کیفیت زندگی بالاتری داشتند. همچنین، بین زنانی که

نتایج آزمون تحلیل واریانس یکطرفه نیز نشان داد که میانگین کیفیت زندگی در بین زنان روستایی با منابع درآمدی مختلف در سطح پنج درصد دارای تفاوت معنی‌داری است. در ادامه، نتایج

منبع درآمد مستقل داشتند و کسانی که منبع درآمد آنها همسرشان بوده، تفاوت معنی داری از نظر کیفیت زندگی مشاهده نشد (جدول ۴).

جدول ۴. میانگین کیفیت زندگی در بین زنان روستایی با منابع درآمدی مختلف

p-value	مقدار F	تفاوت		گروه‌بندی ایجاد شده		متغیر
		میانگین‌ها	میانگین	گروه ۲	گروه ۱	
۰/۰۳۸	۳/۳۶۲*	۳/۲۲*	۱۲/۸۶	سایر افراد	۱۶/۰۸	منابع درآمدی
		۱/۰۲	۱۵/۰۶	همسر فرد		خود فرد
		۰/۹۷۶	۱۲/۸۶	سایر افراد	۱۵/۰۶	همسر فرد

* معنی داری در سطح پنج درصد   ** معنی داری در سطح یک درصد

آمد. بنابراین، در گام اول این متغیر، مهم‌ترین متغیر بوده و به تنهایی ۱۷/۲ درصد از تغییرات متغیر کیفیت زندگی زنان روستایی را تبیین نمود.

در گام دوم، متغیر تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی وارد معادله شد. با ورود این متغیر، ضریب همبستگی به $r=0/516$ و ضریب تعیین به $R^2=0/266$ رسید که نشان می‌دهد این متغیر توانسته است ۹/۴ درصد از واریانس متغیر کیفیت زندگی زنان روستایی را تبیین و به درصد واریانس تبیین‌شده متغیر قبلی اضافه کند. دو متغیر تعداد افراد شاغل و تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی در مجموع ۲۶/۶ درصد از واریانس متغیر کیفیت زندگی را تبیین نمودند.

در گام سوم، متغیر درآمد ماهیانه از شغل ایجاد شده وارد معادله شد که در نتیجه ضریب همبستگی چندگانه به $r=0/554$ و ضریب تعیین به $R^2=0/307$ رسید که نشان داد این متغیر توانسته ۴/۱ درصد از واریانس متغیر کیفیت زندگی زنان روستایی را تبیین و به درصد واریانس تبیین‌شده قبلی اضافه کند. این متغیر به همراه دو متغیر تعداد افراد شاغل و تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی در مجموع ۳۰/۷ درصد از واریانس متغیر کیفیت زندگی را تبیین نمودند.

در گام چهارم، متغیر مدت عضویت در صندوق وارد معادله شد. با ورود این متغیر، ضریب همبستگی چندگانه به $r=0/588$ و ضریب تعیین به $R^2=0/346$ رسید که نشان می‌دهد این متغیر توانسته ۳/۹ درصد از واریانس متغیر کیفیت زندگی زنان روستایی را تبیین و

پیش‌بینی میزان کیفیت زندگی زنان روستایی از طریق متغیرهای کیفیت فردی و کیفیت تأمین مالی خرد

برای پیش‌بینی کیفیت زندگی زنان روستایی از طریق متغیرهای کیفیت فردی و کیفیت تأمین مالی خرد از رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. آزمون دوربین واتسون نیز نشان داد که پیش‌فرض استقلال مشاهدات رعایت شده و مشکلی برای انجام رگرسیون وجود نداشت. نتایج نشان داد با توجه به معنی دار بودن آزمون F، مدل رگرسیون معنی دار بوده و لذا متغیر کیفیت زندگی زنان روستایی از طریق متغیرهای کیفیت فردی و کیفیت تأمین مالی خرد قابل پیش‌بینی است.

نتایج نشان داد که متغیرهای مستقل مورد مطالعه (تعداد افراد شاغل در شغل ایجاد شده، کفایت ادراک شده اعتبار دریافتی، مدت عضویت در صندوق، درآمد ماهیانه حاصل از ایجاد شغل و تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی شرکت‌شده) در چهار گام وارد مدل شدند که در مجموع توانستند ۳۴/۶ درصد از واریانس متغیر وابسته یعنی کیفیت زندگی زنان روستایی را تبیین نمایند (جدول ۵). نتایج رگرسیون برای گام‌های مختلف به شرح زیر است:

در گام اول، متغیر تعداد اشتغال ایجاد شده وارد معادله شد. در این گام ضریب همبستگی چندگانه برابر با $r=0/414$ و ضریب تعیین برابر با $R^2=0/172$ به دست

به درصد واریانس تبیین شده قبلی اضافه کند. بنابراین، در مجموع چهار متغیر مستقل که وارد معادله شدند، ۳۴/۶ درصد از واریانس متغیر کیفیت زندگی را تبیین نمودند (جدول ۵).

جدول ۵. خلاصه مدل رگرسیون پیش‌بینی میزان کیفیت زندگی زنان روستایی و جدول آنوا

مدل	همبستگی (r)	ضریب تعیین (R ²)	مقدار F	سطح معنی داری	دوربین-واتسون
۱	۰/۴۱۴	۰/۱۷۲	۲۲/۹۷۹**	۰/۰۰۰	
۲	۰/۵۱۶	۰/۲۶۶	۱۹/۹۶۵**	۰/۰۰۰	
۳	۰/۵۵۴	۰/۳۰۷	۱۶/۰۷۵**	۰/۰۰۰	۲/۲۸
۴	۰/۵۸۸	۰/۳۴۶	۱۴/۳۰۱**	۰/۰۰۰	

** معنی داری در سطح یک درصد * معنی داری در سطح پنج درصد

روستایی است؛ به طوری که با افزایش میزان هر یک از متغیرها، میزان کیفیت زندگی زنان روستایی نیز افزایش می‌یابد. با توجه به مقادیر بتا در گام چهارم می‌توان چنین استدلال نمود که متغیر تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی گذرانده شده با مقدار بتای ۰/۲۹۶ مهم‌ترین متغیر پیش‌بینی کننده میزان کیفیت زندگی زنان روستایی است. سایر متغیرهای پیش‌بینی کننده متغیر کیفیت زندگی نیز به ترتیب اهمیت عبارت بودند از تعداد افراد شاغل در شغل ایجاد شده، درآمد ماهیانه حاصل از شغل و مدت عضویت در صندوق هستند (جدول ۶).

نتایج معنی داری متغیرهایی که وارد معادله شدند نیز نشان داد که هر چهار متغیر از نظر آماری تأثیر معنی داری بر متغیر وابسته کیفیت زندگی زنان روستایی داشتند. دو متغیر تعداد اشتغال ایجاد شده و تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی گذرانده شده در سطح یک درصد ($P < 0.01$) و دو متغیر میزان درآمد ماهیانه حاصل از شغل و مدت عضویت در صندوق در سطح پنج درصد ($P < 0.05$) اثر مثبت و معنی داری بر کیفیت زندگی داشتند. مقدار مثبت ضریب (B) برای هر چهار متغیر مستقل نیز نشان‌دهنده رابطه مثبت و مستقیم این متغیرها با متغیر وابسته کیفیت زندگی زنان

جدول ۶. وضعیت پیش‌بینی میزان کیفیت زندگی زنان روستایی از طریق متغیرهای فردی و مرتبط با اعتبارات خرد

سطح معنی داری	آماره t	ضرایب استاندارد نشده		مدل
		ضرایب استاندارد شده	خطای معیار	
		بتا (β)	(B)	
۰/۰۰۴	۲/۹۳**	-----	۲/۳۲۶	C: ضریب ثابت
۰/۰۰۸	۲/۷۲**	۰/۲۶۰	۰/۳۹۱	۱: X ₁ : تعداد اشتغال ایجاد شده
۰/۰۰۰	۳/۶۹**	۰/۲۹۶	۰/۱۷۰	۲: X ₂ : تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی
۰/۰۱۲	۲/۵۷*	۰/۲۳۸	۰/۰۰۴	۳: X ₃ : درآمد ماهیانه از شغل
۰/۰۱۲	۲/۵۶*	۰/۲۰۴	۰/۱۳۹	۴: X ₄ : مدت عضویت در صندوق

** معنی داری در سطح یک درصد * معنی داری در سطح پنج درصد

$Y =$ کیفیت زندگی زنان روستایی دریافت کننده اعتبارات خرد

با توجه به نتایج موجود در جدول (۶) معادله خطی حاصل از تحلیل رگرسیون را می‌توان به صورت معادله (۱) نشان داد:

با توجه به معادله رگرسیون به دست آمده، می‌توان گفت که به ازای هر واحد افزایش در انحراف معیار متغیر تعداد اشتغال ایجاد شده، تعداد دوره‌های مهارت‌آموزی

معادله ۱؛

$$Y = 6/807 + 1/062X_1 + 0/626 X_2 + 0/009 X_3 + 0/354 X_4$$

گذرانده شده، درآمد ماهیانه حاصل از شغل ایجاد شده و مدت عضویت در صندوق به ترتیب به میزان ۰/۰۶۲، ۰/۰۰۹ و ۰/۳۵۴ واحد به کیفیت زندگی زنان روستایی افزوده می شود. بنابراین، افزایش تعداد اشتغال ایجاد شده دارای بیشترین میزان تأثیر بر افزایش کیفیت زندگی زنان روستایی است و تعداد دوره های مهارت آموزی گذرانده شده در رتبه دوم میزان اثرگذاری بر افزایش کیفیت زندگی است.

بحث و نتیجه گیری

نتایج نشان داد اکثریت زنان در رده سنی بین ۵۰-۳۱ سال بودند که با همسر خود زندگی می کردند و سطح تحصیلات ابتدایی داشتند. بر اساس نتایج تحقیق میزان وام دریافتی از صندوق بین ۷۰۰-۵۰۰ هزار تومان بود که بیشتر زنان نیز مقدار این وام را کافی نمی دانستند چون اکثریت زنان وام را برای مشاغل مانند پرورش دام خانگی، خیاطی و قالبیافی دریافت می کردند و این میزان اعتبار برای ایجاد مشاغل مذکور کافی نبود. از طرفی، بیشتر زنان فاقد شغل قبلی بوده و وام را برای ایجاد یک کسب و کار جدید می خواستند. به طور مشخص میزان وام دریافتی به عنوان سرمایه اولیه برای ایجاد یک کسب و کار کافی نبود و به همین دلیل اکثر زنان روستایی از مقدار تأمین مالی ناراضی بودند. نتایج مطالعات Ali et al., (2015); Durrani et al., (2011) و Qureshi et al., (2012) نیز مؤید همین نتیجه بود که خدمات تأمین مالی خرد در بسیاری از کشورها از نظر مقدار اعتبارات کافی نبوده و لذا، نمی تواند اهداف کاهش فقر را دنبال کند. از طرفی، نتایج همبستگی نیز مؤید این موضوع بود که ادراک زنان نسبت به کفایت تأمین مالی خرد با میزان کیفیت زندگی آنها رابطه مستقیم و معنی داری دارد.

در مورد حضور در دوره های مهارت آموزی توسط زنان تأمین مالی خرد شده، حدود ۵۸ درصد از زنان در این دوره ها حضور نداشتند. حال آن که نتایج همبستگی بیانگر رابطه مستقیم و معنی دار این دوره ها با کیفیت زندگی زنان روستایی و همه ابعاد آن بود. بنابراین، هر چه مشارکت در این دوره ها بیشتر شود، میزان کیفیت زندگی افزایش خواهد یافت و لذا، با توجه به درصد زیادی که در این دوره ها مشارکت نکرده بودند، پیشنهاد می شود گذراندن این دوره ها قبل از تأمین مالی الزامی شود. نتایج مقایسه میانگین نیز نشان داد که سطح کیفیت زندگی زنانی که در دوره مهارت آموزی شرکت داشته اند به نسبت زنانی که این دوره ها را نگذرانند، بسیار بیشتر است. نتایج رگرسیون نیز نشان داد که تعداد دوره های مهارت آموزی، مهم ترین متغیر پیش بینی کننده میزان کیفیت زندگی زنان روستایی است.

نتایج نشان داد اکثریت زنان در رده سنی بین ۵۰-۳۱ سال بودند که با همسر خود زندگی می کردند و سطح تحصیلات ابتدایی داشتند. بر اساس نتایج تحقیق میزان وام دریافتی از صندوق بین ۷۰۰-۵۰۰ هزار تومان بود که بیشتر زنان نیز مقدار این وام را کافی نمی دانستند چون اکثریت زنان وام را برای مشاغل مانند پرورش دام خانگی، خیاطی و قالبیافی دریافت می کردند و این میزان اعتبار برای ایجاد مشاغل مذکور کافی نبود. از طرفی، بیشتر زنان فاقد شغل قبلی بوده و وام را برای ایجاد یک کسب و کار جدید می خواستند. به طور مشخص میزان وام دریافتی به عنوان سرمایه اولیه برای ایجاد یک کسب و کار کافی نبود و به همین دلیل اکثر زنان روستایی از مقدار تأمین مالی ناراضی بودند. نتایج مطالعات Ali et al., (2015); Durrani et al., (2011) و Qureshi et al., (2012) نیز مؤید همین نتیجه بود که خدمات تأمین مالی خرد در بسیاری از کشورها از نظر مقدار اعتبارات کافی نبوده و لذا، نمی تواند اهداف کاهش فقر را دنبال کند. از طرفی، نتایج همبستگی نیز مؤید این موضوع بود که ادراک زنان نسبت به کفایت تأمین مالی خرد با میزان کیفیت زندگی آنها رابطه مستقیم و معنی داری دارد.

نتایج نشان داد اکثریت زنان در رده سنی بین ۵۰-۳۱ سال بودند که با همسر خود زندگی می کردند و سطح تحصیلات ابتدایی داشتند. بر اساس نتایج تحقیق میزان وام دریافتی از صندوق بین ۷۰۰-۵۰۰ هزار تومان بود که بیشتر زنان نیز مقدار این وام را کافی نمی دانستند چون اکثریت زنان وام را برای مشاغل مانند پرورش دام خانگی، خیاطی و قالبیافی دریافت می کردند و این میزان اعتبار برای ایجاد مشاغل مذکور کافی نبود. از طرفی، بیشتر زنان فاقد شغل قبلی بوده و وام را برای ایجاد یک کسب و کار جدید می خواستند. به طور مشخص میزان وام دریافتی به عنوان سرمایه اولیه برای ایجاد یک کسب و کار کافی نبود و به همین دلیل اکثر زنان روستایی از مقدار تأمین مالی ناراضی بودند. نتایج مطالعات Ali et al., (2015); Durrani et al., (2011) و Qureshi et al., (2012) نیز مؤید همین نتیجه بود که خدمات تأمین مالی خرد در بسیاری از کشورها از نظر مقدار اعتبارات کافی نبوده و لذا، نمی تواند اهداف کاهش فقر را دنبال کند. از طرفی، نتایج همبستگی نیز مؤید این موضوع بود که ادراک زنان نسبت به کفایت تأمین مالی خرد با میزان کیفیت زندگی آنها رابطه مستقیم و معنی داری دارد.

نتایج نشان داد پس از عضویت در صندوق تأمین مالی خرد و دریافت اعتبار، درصد افرادی که دارای درآمد مستقل شخصی شده بودند افزایش چشمگیری داشته؛ به طوری که این میزان از ۱۸ به ۳۰ درصد افزایش یافته بود. این نتیجه بیانگر پتانسیل درآمدزایی مشاغل ایجاد شده به موجب دریافت اعتبارات خرد توسط زنان روستایی بود که به نوبه خود این افزایش درآمد موجب

نتیجه رسیدن تأمین مالی خرد) و اشتغال‌زا است، به کمک برخی متغیرهای کیفیت فردی مانند سطح تحصیلات بالا، سابقه بالای عضویت در صندوق‌های تأمین مالی خرد، بعد کم خانوار و داشتن مهارت برای راه‌اندازی کسب و کار می‌تواند زمینه‌ساز بهبود کیفیت زندگی زنان روستایی شود. بخش ترویج و آموزش کشاورزی سازمان جهاد کشاورزی با برگزاری دوره‌های مختلف مهارت‌آموزی در زمینه کسب‌وکارهای مختلف برای زنان روستایی، می‌تواند نقشی کلیدی در بهبود کیفیت زندگی آنها داشته باشد. دو مؤلفه کلیدی بهبود کیفیت زندگی طبق این مطالعه، میزان اعتبارات خرد و داشتن مهارت راه‌اندازی کسب و کار توسط زنان روستایی است. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که میزان تأمین مالی خرد افزایش یابد تا توانایی ایجاد کسب‌وکار جدید یا گسترش آن فراهم شود و در مرحله بعد، دوره‌های مهارت‌آموزی مرتبط با نوع کسب و کار درخواستی برای دریافت اعتبار الزامی شود. هر کسب‌وکاری مهارت مختص خود را می‌طلبد که باید ثبل از اعطای اعتبارات خرد، این مهارت آموزش داده شود. مثلاً برای قالیبافی باید مهارت ایجاد دار قالی و بافتن قالی آموزش داده شود.

در ارتباط بین متغیرهای کیفیت تأمین مالی خرد و کیفیت زندگی، نتایج نشان داد علاوه بر کافی بودن میزان اعتبار دریافتی از سوی زنان، مدت زمان عضویت در صندوق‌های تأمین مالی خرد نیز موجب افزایش کیفیت زندگی آنان می‌شود. سابقه عضویت بیشتر یعنی دسترسی طولانی‌تر به خدمات تأمین مالی خرد که خود باعث می‌شود گسترش کسب و کارهای درآمدزا تداوم بیشتری داشته و با ثبات درآمدزایی، میزان کیفیت زندگی نیز بهبود یابد. شاید بتوان علت آن را در میزان درآمدزایی و ایجاد اشتغال حاصل از کسب‌وکارهای ایجادشده دانست. زیرا هرچقدر زنان روستایی دسترسی بیشتری به خدمات تأمین مالی خرد داشته و بتوانند کسب‌وکار خود را به‌گونه‌ای موفق اداره کنند، قدرت درآمدزایی و اشتغال‌زایی آنها افزایش یافته و طبق نتایج این افزایش درآمد و اشتغال با کیفیت زندگی رابطه مستقیم و معنی‌داری دارد. حتی کیفیت زندگی زنانی که اشتغال ایجاد کرده‌اند نسبت به زنانی که نتوانستند شغلی ایجاد کنند، بالاتر است. این امر نشانگر اهمیت درآمدزایی و اشتغال‌زایی کسب‌وکارها در افزایش کیفیت زندگی کل و ابعاد آن در بین زنان روستایی است. به‌طور کلی، کیفیت تأمین مالی خرد که شامل مقدار اعتبارات خرد دریافتی، توانایی ایجاد کسب و کارهای درآمدزا (به

REFERENCES

1. Ahmadvpour, A., Abdi Tarkami, M., & Soltani, S. (2015). Factors Affecting the Rural Women Micro Credit Program Success in Ghaem-shahr. *Co-Operation and Agriculture*, 3(12), 23-45.
2. Ahmed, F., Brown, B., & Williams, S. P. (2013). Is it time to regulate microfinance? *Progress in Development Studies*, 13(3), 209-220.
3. Akter, S., Rutsaert, P., Luis, J., Htwe, N. M., San, S. S., Raharjo, B., & Pustika, A. (2017). Women's empowerment and gender equity in agriculture: A different perspective from Southeast Asia. *Food Policy*, 69, 270-279.
4. Ali, S. I., Ali, A., & Subhan, F. (2015). Empirical Assessment of the Impact of Microfinance on Quality of Life. *Pakistan Business Review*, 719, 808-828.
5. Al-Shalabi, F. S. (2012). The Effect of Personal Quality Performance on Strategic Quality Management (SQM) Evidence from the Jordanian Hospitals Sector. *Global Journal of Management and Business Research*, 12(19), 62-72.
6. Amarnani, A., & Amarnani, N. (2015). Impact of Microfinance on Poor Women: Lessons from Sabarkantha, Gujarat. *IIM Kozhikode Society & Management Review*, 4(2), 92-105.
7. Badri, A., Rezvani, M., Gharanjik, M. (2013). The Quality of Life Measurement in Rural Areas Based on Subjective Indicators Case Study: Sothern Jafarby Dehestan, Torkman County. *Geography and Environmental Planning*, 24(2), 53-74.
8. Centre of Statistics (2016). Province at a glance- Kermanshah province, Ministry of Cooperatives, Labor and Social Welfare. Retrived from: <http://www.amarkar.ir/handler/getfile.ashx?type=pub&id=446>.
9. Chan, S. H., & Lin, J. J. (2015). Microfinance Products and Service Quality in Financial and Quasi-Financial Institutions in China. *Strategic Change*, 24(3), 267-284. Daley-Harris, S. (2002). Pathways out of poverty: Innovations in microfinance for the poorest families (p. 400). S. Daley-Harris (Ed.). Bloomfield, CT: Kumarian Press.

10. Dev, K. U. Narasaiah, L. (2017). Women empowerment through self-help groups: An empirical study in Kurnool district of Andhra Pradesh, *International Journal of Applied Research*, 3(1), 101-105.
11. Doss, C. (2014). If women hold up half the sky, how much of the world's food do they produce? In *Gender in agriculture* (pp. 69-88). Springer, Dordrecht.
12. Durrani, M. K. K., Usman, A., Malik, M. I., & Shafiq, A. (2011). Role of micro finance in reducing poverty: A look at social and economic factors. *International Journal of Business and Social Science*, 2(21), 138-144.
13. Epley, D. R., & Menon, M. (2008). A method of assembling cross-sectional indicators into a community quality of life. *Social Indicators Research*, 88(2), 281-296.
14. Fasoranti, M. M. (2010). The influence of micro-credit on poverty alleviation among rural dwellers: A case study of Akoko North West Local Government Area of Ondo State. *African Journal of Business Management*, 4(8), 1438-1446.
15. Foadi, F., Charsooghi, A., Ali poor, H. (2012). Factors Affecting the Success of rural women's micro-credit fund: A Case of International carbon sequestration project, *Journal of ROOSTA VA TOWSE' E*, 14(4), 49-65. (In Persian)
16. Fotovati, H., Baradaran, M., Salmanzadeh, S., Ghanian, M. (2013). A Clarification of the Role of Rural Women's Participation in Rural Development (A Case Study of Shavour District) in Shoush County. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 43(4), 677-692. (In Persian)
17. Ghorbani, M. Salari, F. Khorasani, M. A. (2016). Analysis of social capital of rural micro-credit fund Case: Bstaq village in Sarayan County, *Journal of Space Economy & Rural development*, 5(15), 125-146. (In Farsi)
18. Glatzer, W. (2006). Quality of life in the European Union and the United States of America: Evidence from comprehensive indices. *Applied research in quality of life*, 1(2), 169-188.
19. Gong, T., & Yi, Y. (2018). The effect of service quality on customer satisfaction, loyalty, and happiness in five Asian countries. *Psychology & Marketing*, 35(6), 427-442.
20. Hataminezhad, H., Manouchehri, A., Faraji, A., & Farhadi, S. (2012). The analysis of living standard in villages integrated into urban areas (The case of miyandoab city). *Journal of Geography and Regional Development*, 9(16), 219-243.
21. Hermes, N., & Lensink, R. (2007). The empirics of microfinance: what do we know? *The Economic Journal*, 117(517), F1-F10.
22. Ikemi, M. (2011). A Challenge of Microcredit Program in Rural Africa, *Economic Journal of Hokkaido University*, 5(40), 15-28.
23. Jan, M., & Tabassum, M. (2008). Perceptions of Women towards Population Education. *Studies on Home and Community Science*, 2(2), 141-148.
24. Kanyurhi, E. B. (2017). Customer satisfaction with the services of microfinance institutions: Scale development and validation. *Strategic Change*, 26(6), 563-574.
25. Khan, S., & Akhter, W. (2017). Service quality and the moderating effect of Shari'ah perception on client satisfaction: A comparison of Islamic and conventional microfinance in Pakistan. *Cogent Economics & Finance*, 5(1), 1315206.
26. Knight, T., Hossain, F., & Rees, C. J. (2009). Microfinance and the commercial banking system: Perspectives from Barbados. *Progress in Development Studies*, 9(2), 115-125.
27. Mafi, F. (2006). *Micro credits (features, experiences, considerations, strategies)*. Tehran; Expediency Council, Strategic Research Center Press. 532p. (In Farsi)
28. Mayox, L. (1997). The magic ingredient? Micro finance and women's empowerment. A briefing paper prepared for the Micro Credit Summit, Washington: ActionAid UK. Available on: www.solutionexchange-un.net.in/mf/comm_update/res-09-070907
29. Mohajeri Amiri, SH., Mojarradi, Gh. & Badsar, M. (2016). Investigating the role of social and psychological factors on empowerment of rural Female-headed Households, Supported by the Imam Khomeini Relief Foundation (Case study: Abas Abad Township). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 47(1), 211-225. (In Farsi)
30. Mohammadi, Y., Nematolahi, J., Sepahvand, F. (2017). The Role of Micro Financing on Quality of Rural Women' Life through International Carbon Sequestration Project in South Khorasan Provinc. *Community Development (Rural and Urban Communities)*, 9(2), 239-260.
31. Mohindra, K. S., Haddad, S., & Narayana, D. (2008). Can microcredit help improve the health of poor women? Some findings from a cross-sectional study in Kerala, India. *International Journal for Equity in Health*, 7(1), 1-14.
32. Nabizade, N., shams, A. & Shabanali fami, H. (2017). Factors Affecting Rural Women's Participation in

- Animal Husbandry Activities, Charuymaq County/Iran. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 48(1), 149-163. (In Persian)
33. Narteh, B. (2018). Service quality and customer satisfaction in Ghanaian retail banks: the moderating role of price. *International Journal of Bank Marketing*, 36(1), 68-88.
  34. Newman, A., Schwarz, S., & Borgia, D. (2014). How does microfinance enhance entrepreneurial outcomes in emerging economies? The mediating mechanisms of psychological and social capital. *International Small Business Journal*, 32(2), 158-179.
  35. Pacione, M. (2003). Urban environmental quality and human wellbeing—a social geographical perspective. *Landscape and urban planning*, 65(1-2), 19-30.
  36. Pruitt, L. (2009). Migration, Development, and the Promise of CEDAW for Rural Women, *Michigan Journal of International Law*, 30, 707.
  37. Qureshi, M. I., Saleem, M. A., Shah, M., Abbas, Z., Qasuria, A. W., & Saadat, U. R. (2012). Ensuring the Role and Impact: Reaching the Poorest While Alleviating the Poverty by Micro Finance in Dera Ismail Khan KPK Pakistan. *Developing Country Studies*, 2(4), 38-44.
  38. Rastegar, M., Hatami, H., & Mirjafari, R. (2017). Role of social capital in improving the quality of life and social justice in Mashhad, Iran. *Sustainable cities and society*, 34, 109-113.
  39. Rezaei, R., Norozi, S., Mojaradi, Gh., Safa. (2016). Factors affecting rural women's health related quality of life in West Islam Abad Township. *Women in Development and Politics*, 14(2), 181-202.
  40. Roshan Niya, D., Khademi, R., Kourdi, Layla, Solhi Fam Asl, J. (2015). Role of rural women in development and their obstacles and limitations. *Labor & society Journal*, (190), 82-98. (In Farsi)
  41. shahrokhi sardo, S. & Karami, A. (2016). The Analysis of participation accelerators and their influence on Economic performance of Micro-credit funds for Rural Women (The case of: Jiroft County). *Journal of Women psychological Studies*, 14(2), 185-212. (In Farsi)
  42. Silva, W. A. C., Fonseca, R. D. F., & Santos, A. D. O. (2016). Microbusiness development and quality of life of micro entrepreneurs' families. RAM. *Revista de Administração Mackenzie*, 17(4), 176-200.
  43. Soundarapandian, M. (2006). Micro Finance for Rural Entrepreneurs Issues and Strategies. *Kurukshetra*, September, 12-14.
  44. Tripathy, K.K. (2006). Micro credit Interventions and Poverty Alleviation. *Kurukshetra Journal on Rural Development*, 52(11), 4-8.
  45. Vafaei, A. N. & Naderi-Mahdei, K. (2018). The Effects of Agricultural Bank Micro Credits on Social Dimension of Life Quality of Vulnerable Rural Households in Hamadan. *The second National Conference on Knowledge and Technology of Agricultural Sciences, Natural Resources and Environment of Iran*. 4 April 2018, Tehran. (In Farsi)
  46. Wilson, A. J., & Nussey, D. H. (2010). What is individual quality? An evolutionary perspective. *Trends in Ecology & Evolution*, 25(4), 207-214.
  47. World Bank (2004). *The World Bank and the Copenhagen Declaration: Ten Years after*. Social Development Department. Retrieved 20 January from <http://siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/World+Bank+and+Copenhagen+Commitments+Final092004.pdf>